

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת שמיני

"ויהי ביום השמיני", מה מהות היום הזה? יום שמיני לאיזה חשבון? מה ההארה שיוחדה ליום זה? מה סיבת הקהלת כל ישראל? ובכן: רח' ניסן היה שמיני לכ"ג באדר בו החלו בתרגול [מילואים], עבודת הקרבנות במשכן. יום שמיני למילואים, יום בו ירדה שכינה, הושגה תכלית מעשה בראשית. יום שנטל עשר עטרות. ותניא (בסדר עולם): אותו היום היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנבראו בו שמים וארץ, כתיב הכא: "ויהי ביום השמיני", וכתוב התם: "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד".

"ויהי ביום השמיני", התחילו ז' ימי המילואים בכ"ג באדר, ובאחד בניסן שלמו, והקריבו הנשיאים. "ויהי המקריב ביום הראשון", יום שנטל עשר עטרות, ראשון למעשה בראשית, ראשון לנשיאים, ראשון לשכון שכינה בישראל, שנאמר: "ושכנתי בתוך בני ישראל", ראשון לאיסור במה, ראשון לכהונה, ראשון לברכה, ראשון לעבודה, ראשון לחדשים, ראשון לשחיטת צפון, ראשון לאכילת קדשים, ראשון לירידת האש, שנאמר ותצא אש וגו'. בו ביום הקריבו ישראל תמידין, נדרים ונדבות חטאות ואשמות בכורות ומעשרות. ההארה שחפפה על יום זה נדרשה בפי חכמים לאמר: כל השירים קודש, ושיה"ש קודש קדשים. פסוקיו נדרשו על יום פתיחת פרשתנו: על אותו יום הוא אומר, עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמי", "יבא דודי לגנו" זו השכינה, "ויאכל פרי מגדיו" אלו הקרבנות, באתי לגני אחותי כלה, זה יום שמיני, "אריתי מורי עם בשמי" זו קטורת ולבונה והמנחות, "שתיתי ייני עם חלב" אלו הנסכים ואימורי קדשים קלים, "אכלו רעים" זה משה ואהרן, שתו ושכרו דודים, זו כנסת ישראל. בו ביום נמצאת אלישבע בת עמינדב [אשת אהרן] יתרה על ישראל ארבע שמחות ואבל אחד, יבמה מלך, ובעלה כהן גדול, אחיה נשיא, ובניה סגני כהונה, ואבלה בשני בניה נדב ואביהוא, ויש אומרים אף בן בנה משוח מלחמה זה פינחס.

כל אותם הרהורים ונטיות לב שהיו טמונות ונעלמות בלב משה ואהרן, נחשפות במדרש תנחומא. למרות מעלתו הנשגבה של משה, לא נתייראו חכמי ישראל, מלזכור לו את ניסיונות בריחתו מהשליחות שנאמרה לו בסנה. "ויהי ביום השמיני קרא משה וגו'. אמרו רבותינו כל אותן הימים שהיה משה בסנה, אמר לו הקב"ה: לך בשליחותי, והוא אומר: שלח נא ביד תשלח. כך היום הראשון והשני, אמר לו הקב"ה אני מפתה אותך, ואתה אומר שלח, חייך אני פורעה לך, למחר כשיעשה את המשכן תהא סבור בעצמך שתשמש בכהונה גדולה, ואני אומר לך קרא לאהרן שישמש. לך נאמר: "קרא משה לאהרן ולבניו". יש קריאה לגדולה, שנאמר קרא משה א"ל משה כך אמר לי הקב"ה למנות אותך כהן גדול, אמר לו אהרן אתה יגעת במשכן, ואני נעשה כהן גדול? א"ל חייך אעפ"י שאתה נעשה כהן גדול כמו שאני נעשה, שכשם ששמחת לי בגדולתי, כך אני שמח לך בגדולתך. ואימתי שמח לו? בשעה שאמר לו הקב"ה, ועתה לך ואשלחך אל פרעה, א"ל הקב"ה, לך הדבר שמור, א"ל משה בי אדוני. בייא כביכול בוכה על מה שלא ניתן עוד לתקן.

פנים נוספות ראינו בדברי רבי שמואל בר נחמן: ללמד שאין משוא פנים לפניו יתברך, אפילו עם משה בחירו נאמן ביתו. כבר ברגע ראשון של שליחותו נכתבה הקפידא, וביום השמיני של פרשתנו נחשף עומק הדין. כך אמרו חכמי המדרש: כל שבעת ימי הסנה היה הקב"ה מפתה את משה שילך

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

לפרשת שבוע

בשליחותו למצרים, שנאמר: "ויאמר משה אל ה' בי ה' לא איש דברים אנכי גם תמול גם שלשום גם מאז דברך", הרי ששה ימים, ויומא דהוה קאים בגויה הרי שבעה ימים, ובסוף אמר להקב"ה שלח נא ביד תשלח. אמר לו הקב"ה חייך שאני צוררה לך בכנפיך, ומתי פרע לו הקב"ה? רבי ברכיה ורבי חלבו ורבי לוי, חד אמר כל שבעת ימי המילואים היה משמש בכהונה גדולה סבור שהיא שלו, ובסוף נאמר לו אינה שלך, של אהרן אחיך היא. שנאמר: ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן. רבי חלבו אמר כל שבעת ימי אדר היה משה מפיס ומתחנן לפני הקב"ה שיכנס לארץ, לבסוף אמר לו: כי לא תעבור את הירדן הזה. "ורעי את גדיותיך", אמר לו גדיים נכנסים, תיישים אין נכנסין.

אמרנו בשיעורינו הקודמים, "המשכן הוא עולם קטן", ובפרשת תרומה למדנו הקבלת כל מעשה בראשית למעשים וכלים המצויים במשכן. אלא שמעשה בראשית ירדו דרגה אחר דרגה בחטא האדם, במבול, בדור הפלגה, וגם כשכבר בחר ה' בעמו, בא חטא העגל ועמהם זהרו של עולם, עד שהגיע היום השמיני ושב הכל לתכלית ראשונה. כשהוקם המשכן, יום חנוכתו היה כביכול יום נחמה להקב"ה יום שמחה בראותו תכלית למעשה בראשית, יום הקמתו כבניין בית חדש למלך.

יום שמחת חנוכת בניין למלך השתקף בדעתם של חכמים לאמר: "ויהי ביום השמיני". כתיב: "חכמות נשים בנתה ביתה" רבי אבא בר כהנא הסב זאת על אהל מועד. חכמות בנתה ביתה, זה בצלאל וימלא אותו רוח אלהים בחכמה. חצבה עמודיה שבעה, אלו שבעת ימי המילואים, הה"ד כי שבעת ימים ימלא את ידכם, טבחה טבחה אלו הקרבנות, ערכה שלחנה סדור לחם הפנים, שלחה נערותיה תקרא, זה משה הה"ד ויהי ביום השמיני קרא משה. למרות ההוד וההדר שבבניין הבית, לא הסתירו חכמים מה שמצוי בין השיטין. "עם חסיד תתחסד", רבי נחמיה פירש זאת במשה בשעה שבא בחסידות בא הקב"ה עמו בחסידות, בשעה שבא בעקמומיות בא הקב"ה עמו בעקמומיות, ואימתי בא בעקמומיות? בשעה שאמר ואמרו לי מה שמו מה אמר אליהם, אמר לו הקב"ה זה שמי לפי שעה אהיה אשר אהיה. אימתי בא בתמימות? בשעה שאמר לו הראני נא את כבודך. מה כתיב תמון, אני אעביר כל טובי על פניך. אימתי נתברר על עסקיו? בשעה שאמר לו: "לכה ואשלחך אל פרעה" אמר לו: "שלח נא ביד תשלח". ועל זה לא עברו פנים זועפות, אפילו בשמחה גדולה של היום השמיני.

"ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן... קח לך עגל בן בקר" וגו'. קרא את אהרן להפקידו שיתקן מה שקלקלו הראשונים, כולל חטאו בעגל. ושעיר עיזים לתקן מה שקלקלו במכירת יוסף. וישחטו גדי עיזים. ולפי שהיה אהרן בוש, קראו משה שיקרב. במה זכה אהרן? בזכות שהיה בוש מחשש חלקו בעגל. זכות ההכרה והבושה בחטא היא התכלית והכפרה.

למחנכים: "ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל". מה עניין זקנים כאן? כלום הם כהנים? משוררים? מחזיקי המשכן? וכי כינוס סנהדרין היום? מה באה התורה להדגיש בקריאת הזקנים למעמד הקמת המשכן? יסוד גדול יש כאן: לתלות קטנים בגדולים. זקנים יהיו אספקלריא מאיר לקטנים, דמות הזדהות וחיקוי לקטנים. זקנים זה קנה חכמה, הם מעוזה וכוחה של האומה. על כן במעמד הנשגב של כהונת אהרן, העמידו לפני הזקנים ולעיני כל ישראל, שכהונתו נחנת לפנייהם ומכוחם ובשליחותם הוא פועל לפני ולפנים.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

לפרשת שבוע

למנהיגים: לפיכך אמרו חכמים במדרש: לעולם נמלכים בזקנים. כתיב: "קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל". א"ר עקיבא: למה נמשלו ישראל לעוף? מה עוף אינו פורח בלא כנפים, אף ישראל אינו יכולין לעמוד בלא זקנים, גדול כח זקנים שהם חביבין לפני הקב"ה. [כי בנערים נטפלה בהן ילדות]. תני רשב"י: **בכמה מקומות שנינו שחלק הקב"ה כבוד לזקנים, בסנה, דכתיב: לך ואספת את זקני ישראל וכתיב: ושמעו לקולך ובאת אתה וזקני ישראל אל מלך מצרים, בסיני דכתיב: ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל.** כאן בפרשתנו, **באהל מועד** קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל, לעתיד לבוא כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד. רבי אבין אמר: עתיד הקב"ה להעמיד את זקני ישראל כגורן והוא יושב בראש כולם כאב ב"ד, ודנין את אוה"ע, שנאמר ה' במשפט יבוא עם זקני עמו ושירו. כביכול הקב"ה מנהיג עולמו בעצה עם הזקנים, ויושב עמהם בישיבה של מעלה, ואפילו נמצא עמהם במלחמתה של תורה, כמובא בגמרא מציעה פ"ו: **"קא מפלגי במתיבתא דרקייעא"**. שם נחלקו עם הקב"ה ובקשו להכריע לפי דעת רבה בר נחמני, ללמד שה' יתברך נועץ בבניו.

ואמנם **בלא מנהיגות המושתתת על דעה עמוקה,** על שיקולים בלתי תלויים בתועלת זמנית או הנאה חולפת, בלא מנהיגות שאדוניה משוקעים ועמוקים בחוכמה וניסיון, בלתי מושפעים מפניות צדדיות שאינן עומק האמת, בלא זה, **קשה לנווט, קשה לחנך.** והנה ביום חנוכת המשכן, נקראים הזקנים שהם עיני העדה להתייצב, כדי שיהיו עיני הכל תלויות להם כרועים נאמנים ומורי דרך בבחינת: **"מזקנים אתבונן"**.

וכן הוא בספרי לפרשתנו: המקום חולק כבוד לזקנים ובכל מקום שאתה מוצא זקנים, לפני מתן תורה. ואל משה אמר: **"עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל"**. ואל הזקנים אמר: **"שבו לנו בזה עד אשר נשוב אליכם"**. וכך ביום השמיני קרא משה... **ולזקני ישראל.** רבי שמעון בן יוחאי אומר: מנין שאף לעתיד לבא כן המקום חולק כבוד לזקנים שנאמר: וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלם **ונגד זקניו כבוד.** והרי דברים ק"ו: ומה **אם מי שאמר והיה העולם עתיד לחלוק כבוד לזקנים, ק"ו בשר ודם.** וכן אתה מוצא שהמקום מצטער על זקן אחד כנגד כל ישראל שנאמר: קצפתי על עמי חללתי נחלתי כביכול מחוללים על הכל אבל **"על זקן הכבדת עולך מאד"**. על רבי עקיבא.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת שמיני (עיון נוסף)

מות בני אהרן ביום השכנת כבוד שמים בעולם, יום שמחתו של הקב"ה בחנוכת משכנו, מעורר תמיהות גדולות: על מה יצא הקצף? מה בדיוק סיבת מותם של הקדושים האלה? מדוע דווקא בשעת התעלות זו, בראש חדש, יום שנטל עשר עטרות, יפלו שני גדולים, שתי עטרות? מה משמעות האש המסויימת הזו אש זרה, מה זר ומה מוזר פה? האמנם האש היא הסיבה, אולי היא מעטה למשהו עמוק יותר? מדוע מיתתם משונה, גוף קיים ונשמה פרוחה, נטלום בבגדיהם? מה חטא אהרן שביום שמחתו, תכלית חייו יוכל בניו ממשיכי דרכו? כל הפרשה צועקת לפירוש. נלאו חכמי ישראל למצוא סיבת מותם. ראשונים ואחרונים, זה בכה וזה בכה. ודווקא מפני כן, מתעצם העניין. רוצה לומר, העדר פסוק המורה בבירור על סיבה או עילה אחת, הוא הנותן לפרשה את עוצמתה ולתורה את עומקה. הוא הגורר לפירושים שבכל ימות עולם ימשיכו ויידרשו לבאר הפרשה.

גם בפרץ עוזה, יום שמחת העברת ארון הברית, הצדיק רק נתן ידו מפני ששמטו הבקר וחרד היה שארון הברית נשמט וחלילה נופל. ומיד יד ה' היתה בו ובתוך מעמד השמחה הנשגב, פרוחה נשמתו, הוא פרץ עוזה. ויחר לדוד מאוד, כי אמנם לא פורש מה היה שם. עצם הקרבה היתה הנפילה. הוא יתברך נורא הוא על כל סביביו, כתיב "וסביביו נשערה מאוד". כי ההתלהבות והחרדה של בן אנוש עד כמה שתהיה יוקדת אש קודש, יש להיזהר בה מאוד, כי מדקדק הוא עם קדושו.

ראיתי לתור אחר עילה שאולי תשקיט מעט גמגומי הנפש בפרשה קשה זו, לאמר: אין ילוד אישה בשר ודם יכול להשיג בדעתו, ותהיה עמוקה עד כמה שתהיה, אינו יכול להשיג השגה ולו קטנה, במהותו יתברך. אין בן אנוש יכול להגיע לכוונותיו יתברך בציוויו ובדרכי הנהגתו. גם משה נביאו יחידו ביקש "הראני נא את כבודך", ביקש רק לידע מקצת דרכי הנהגתו ית', ולא זכה אלא לזעיר: "וראית את אחורי ופני לא ייראו". ביום חנוכת המשכן יום ירידת האש משמים, הכל דרוכים לראות הוד עננו יתברך באש כירידה באש ובענן על סיני. והנה בני אהרן חשבו, אולי הרהרו כחוט השערה של גשמיות, שהם יצילו כבוד שמים ויציתו האש כדי שיתקדש שמו יתברך. שהם להם יש הדרך הרמה, שנסולה להם לפי רום מחשבתם, והם הם יודעים כיצד לקרב שמים לארץ. בניסיונם כביכול להתקרב ולהתערב ולו כחוט השערה בדרך התגלותו יתברך, ניטלה נשמתם.

במשה רבם עצמו נאמר: "וירא משה מהביט אל האלוהים", אבל נדב ואביהו הפליגו בדעתם לדרך נשגבה רחוקה יותר, כלומר: הם העמיקו לחשוב שיכולים הם לקרוא רצונותיו של הקב"ה ולעשות רצונו עוד לפני הציווי, היינו לקדש שמו ולעובדו בהפלגה גדולה עוד לפני שיצווה על הדבר. כך חשבו יהיה קידוש שם שמים יותר גדול. סברו שהם בהתלהבותם, התלהבות אש, יודעים יותר ממשה להשיג קידוש שמו. וכרגע לפני ירידת אש משמים קרבו אש מס"נ של ב"ד. לפעמים התלהבות יתר מחוץ לגבולות ההיתר היא בבחינת אש זרה, אש התלהבות או אש קנאה אפי' קנאת ה'. שלא תבער יתר על המידה. מה עוד שיש המתלהבים יתר על הגבול, וכשאין תוצאה, באים לנפילה דתהומא רבא.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

לפרשת שבוע

וכאן לשאלה הגדולה: **מדוע הקב"ה לא הסכים עם עוז רצונם לקדשו בדרכם המיוחדת לפני שציווה? דרך שבעיניהם היא יותר רמה משל דודם משה? הרי כביכול זו דרך יותר מעולה, יותר נשגבה? תשובה: אין זו הדרך הנכונה להנהגה.** זו אולי דרך נאותה ליחידים עמוקי דעת, דרך לבודדים שיכולים להעפיל להשגות ששוכני חומר לא ישיגום. אך לא לכלל מנהיגים, ודאי לא לכלל ציבור. ובזה נטו נדב ואביהו כחוט השערה מן המסילה. הנה כי כן, במינוי מנהיג אחרי משה, נכתב: "יפקוד ה' אלוהי הרוחות איש על העדה", מי שהולך כרוחו של כל אדם. לא איש האלוהים הרחוק מהם, אלא איש העדה. לא מלאכי השרת... לא מפליגי דרך בשמים הרחק מדרך הכלל, אלא מי שמעורבים ויודעים להלך לפי רוחו של כל אדם.

כדי לירד מעט לקצה הבנת העניין, נתבונן בגמרא גיטין ל"א: רב הונא ורב חסדא גדולי עולם, ישבו מהרהרים בסוגייתם. עבר לפניהם אחד האמוראים, החכם גניבא, הידוע בקפדנותו המופלגת. אמר חד לחבריה: ניקום מקמיה, נקום לכבודו בר אוריין הוא. א"ל השני: מפני איש מחלוקת ומדון נקום? בין כך הגיע הוא אליהם. אמר להו: במאי עסקיתו? כיון שלא העזו להיכנס עימו בדברים, חששו מקפידא, אמרו ליה: "ברוחות עסקינן". תשובה מתחמקת, רוחות. כוונתם, לשתי רוחות רוח המקום רוח הבריות. לרמוז, לא כרוחך אתה, אי אפשר לו לאדם להנהיג עצמו להלך רק בקנאות רק ברוח המקום, [דרישות שמים שלכתחילה], כי אם גם לרצוי לפי רוח הבריות. אי אפשר להפליג למעלות שיתקדש שם שמים ברמות ובהשגות שבני אדם לא משיגים ולא מגיעים אליהם ברמתם הממוצעת. בני אהרן חשבו על הנהגה רחוקה מרמתם של שאר הקהל, ואפילו ברמה גבוהה משל אביהם ודודם משה ואהרן. וכאן הנפילה.

שאל המלך, היה בחיר האדם "משכמו ומעלה גבוה מכל העם", בן שנתיים שאול במלכו, בטהרו כטוהר בן שנתיים מנוקה מכל חטא. לא צלח למלוכה. כבר בראשית דרכו נפל, ואחריתו רדיפה מרה אחר דוד. שאול ברום שכלו, לא הכילה דעתו הזכה הרחמנית, לכלות את עמלק מעולל ועד יונק. לכן שאול הרם והנישא לא צלח למלוכה. דוד קטון האחים, התהלך ברוח הבריות מעורב בהן. הוא איש התשובה והחרטה, מי שהכיר מגבלותיו של עצמו, ומתוכן פעל בויתורים ומחילות לרודפיו. גם עם שונאיו מבקשי רעתו ביקש דרך ממצעת. אי אפשר להנהיג בהפלגה לדרכים קיצוניות הבאות לשנות מתווה שהקב"ה קבע לברואיו ולעולמו. נדב ואביהו בקשו לעבוד את ה' הרחק מרמתם, ממעלתם של בני אדם, ולהפליג למעלת שמים, לקדש שם שמים לפני ולפנים.

דברי המדרש, על ציפייתם כביכול של נדב ואביהו למותם של משה ואהרן והם יורשים, תמוהים ומוקשים מאוד. אעפ"י כן על רקע דברים שאמרנו קודם, ניתן אולי להבין את עומק הכוונה בדברי חכמים במדרש: "ואל משה אמר עלה אל י"י אתה ואהרן נדב ואביהו". מלמד שהיה משה ואהרן מהלכין תחלה ונדב ואביהו הולכים אחריהן, והרהרו, מתי ימותו שני זקנים הללו ואנו נוהגים בשררה על הציבור תחתיהן. ר' יודן בשם ר' אייבו אמרו, בפיהם אמרו זה לזה, ר' פינחס אמר: בליבם הירהרו. א"ר ברכיה אמר להם הקב"ה: "אל תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה ילד יום". הרבה סייחים מתו ונעשו עורותיהם שטיחים על גבי אימותיהן. מה אם כן ציפו שני הבנים, מות אביהם ח"ו? אולי כוונתם עבודת ה' בהתלהבות מסוג אחר?!

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

כי אמנם כאמור, קשה לשער שציפו למות גדולי עולם, אביהם ודודם, אלא, מה התכוונו נדב ואביהוא באמרם "עוד שני זקנים הללו מתים ואנו נוהגים בשררה"? רוצה לומר, **שהנהגה שלנו תהיה הנהגה במעלות נשגבות גבוהות ורחוקות מההשגה שמשה ואהרן נוהגים**. אנו נעפיל בקידוש השם הרבה מעבר לצפוי, אנו נקדש שם שמים אפילו בכוונותיו יתברך עוד לפני שהמצווה ניתנת. **אם אין כאן שחץ, סלסול היה כאן, שמץ גאווה היה כאן.**

למחנכים: תנאי בעבודת החינוך היא אש קודש בלבבות התלמידים. כאן בפרשתנו נכנס גורם יסודי ומרכזי בסדר עבודת ה' ית', הוא **גורם ההתלהבות**. נכון. יש לעבוד מתוך עומק הלב ולא כמצוות אנשים מלומדה מן הפה ולחוך. אבל יש להיזהר ולהישמר בכל משמר **לא להגיע להתלהבות המנתקת משיקול הדעת ושליטה בשכל**. אסור להגיע לאבדן שיקול הדעת. אסור שאש הרגש וההתפעלות הנפשית תתגבר **ותבטל את המחשבה**. אסור שנטיית נסתרות שבלב ואפילו אש קודש, יחליפו את האמת, תופעה מאוד מסוכנת. ולהבדיל, מה שקרה לנביאי הבעל שנכנסו לאכסטזה והתגודדו ברמחים עד שפוך דם עליהם, האמינו בסכלותם בעבודת הבעל. אין בעייה שחכם גדול ייפול בהתלהבות הנראית בעיניו דרך אמת השוללת דרך שסוללים חכמים וגדולים. אפשר שזו היתה סיבה מסיבות נפילת בני אהרן. **כמה וכמה בדורנו זה נטו אחר ההתלהבות ויצאו מדרך האמת**. מי שחשבו שדרך עבודת ה' שלהם היא הדרך ואין זולתה, סופם שנטו מן המסילה אחר זרמי מים עכורים. סכנה זו באה פרשתנו להבהיר. נדב ואביהוא שילמו **אולי על אש זרה, אש שיקדה בלבם ואותה רצו להכניס פנימה לקדש הקדשים**. משה רבם ואהרן אביהם לא היו בעיניהם מחסום מפני השגיאה הזו. הנה לפנינו עבודת ה' היותר נשגבה עטופה בפניות זרות, אש זרה. סמוך לה מיד, בקרובי אקדש, ותצא אש מלפני ה'.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת שמיני [עיון נוסף]

במעמד סיני נאמרה הזהרה אחר הזהרה, להישמר מגשת להר ונגוע בקצהו, כי ה' אלוהיך אש אוכלה הוא. נדב ואביהוא נהגו סלסול בעצמם שהשגתם רמה מכל זקני ישראל, וזנו עיניהם מן השכינה במעמד סיני. כתיב שם: "ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו". מלמד שזינו עיניהם כלפי שכינה כאדם שהוא מביט בחבירו מתוך מאכל ומשתה. א"ר תנחומה: מלמד שהגיסו את לבם ועמדו על רגליהם וזנו עיניהם מן השכינה. הפליגו לראות עצמם גדולים ממה. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי: משה לא זן עיניו מן השכינה ונהנה מן השכינה. דכתיב: ויסתר משה פניו. לא נהנה מן השכינה מניין, דכתיב: "ומשה לא ידע כי קרן עור פניו ויראו מגשת אליו". נדב ואביהוא זנו עיניהם מן השכינה, דכתיב: "ויחזו את האלוהים ויאכלו וישתו".

ועוד יש לבאר, "ויאכלו וישתו": וכי אכילה ושתיה היה שם? אלא שהקלו את ראשם כאוכלים ושותים והיו ראויין להישרף באותה שעה גם הזקנים ונדב ואביהו, ומפני שהיה מתן תורה חביב לפני הקב"ה, לפיכך לא ראה הקב"ה לפגוע בהם בו ביום לעשות פרצה בהם. מפני מעלת יום מתן תורה, נדחה עונשם ליום אחר שהוא במעלת ימים. הדא הוא דכתיב: ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו. שלא שלח לפי שעה והמתין עד ליום השמיני, שאז היו ישראל סביב אהל מועד כאותו מעמד סביב הר סיני. שם בסיני נאמר: "וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו פן יפרוץ בם ה'". משם למדו, אפילו כהנים המשרתים לפניו וקרובים אליו, חייבים קדושה יתרה בזמן העבודה, וזה נרמז בנדב ואביהוא שראו עצמם רשאים להתקרב מחמת סלסול שנהגו בעצמם להעפיל מעבר למותר.

בכלל דברים אלה, אבא חנין אומר: שלא היו להם נשים. דתנינן תמן, "וכיפר בעדו ובעד ביתו" ביתו היא אשתו, א"ר לוי: שחוצים היו הרבה והיו אומרים איזו אשה הוגנת לנו, הרבה נשים עגונות היו יושבות וממתינות להם והם אומרים, בשחצנות, אחי אבינו מלך ואבינו כהן גדול, אחי אמנו נשיא ואנו סגני כהונה איזה אשה הוגנת לנו?! אמר רבי מנחם בשם רבי יהושע בר נחמיה, עליהם אמר דוד: "בחוריו אכלה אש ובתולותיו לא הוללו", למה בחוריו אכלה אש על ידי שבתולותיו לא הוללו.

כלום יעלה על הדעת, שסתם בכדי יימנעו ממצווה ראשונה בתורה? אלא שייעדו עצמם למעלות נשגבות מעבר למה שמשה רבם השיג. ואל תתמה על כך. הרי אהרן ומרים עצמם, דברו במשה על אודות האישה. כאשר משה נטה אהלו הרחק מקיום חיי אישות עם ציפורה מפני השכינה, והם חשבו שהם במעלתו של משה. ויאמרו הרק אך במשה דבר ה', הלא גם בנו דבר!! ולא ידעו שלמשה נחלק מקום מעבר להשגת שכל בני אדם. הקפיד הקב"ה להרגם, נגלה עליהם פתאום ותכף יצאה נשמתם והיו צועקים "מים מים..". (כי היו טעוני טבילה והכנה לקבל הדיבור), ולכן נענשו שניהם, מרים בצרעת ואהרן [אולי] במות שני בניו היום. נדב ואביהוא חשבו שפרישתם מחיי עולם ומקיום המין האנושי היא לפי דרגתם, וחשבו לעבוד את ה' באש קדשם מעבר למה שהשכל הממוצע משיג, ובכך נפלו.

נדב ואביהוא ראו לפרש את תורה אליבא דידם, בעומק שכלם, הבנה אחרת ממה רבם. רבי אליעזר אומר: לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה רבן. מאי דרוש: "ונתנו בני אהרן

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

בעיונות לפרשת שבוע

הכהן אש על המזבח", אמרו: אף על פי שהאש יורדת מן השמים, מצוה להביא מן ההדיוט. ותלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שהורה הלכה בפניו. אמר רבי אליעזר לאימא שלום אשתו: תמה אני אם יוציא זה שנתנו. ולא הוציא שנתנו. אמרה לו: נביא אתה? אמר לה: לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, אלא כך מקובלני: **כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, היא מיתתם של נדב ואביהוא.** אף שהרוח הנסוכה על דברינו לחייב בני אהרן בחטא, מכלל קרובי ה' לא יצאו, שנאמר: **בקרובי אקדש**, אל תקרי בקרובי **אלא במקורבי**. זאת מפני שהקב"ה "נורא תהילות". מידת בשר ודם מוראו על הרחוקים יותר מהקרובים אבל הקב"ה אינו כן אלא מוראו על קרוביו יותר מרחוקיו, שנאמר **"בקרובי אקדש"**, ואומר **וסביביו נשערה מאד**. ואומר אל נערץ בסוד קדושים רבה ונורא **על כל סביביו** ואומר: ה' אלהי צבאות, מי כמוך חסין יה **ואמונתך סביבותך**. בגמ' חגיגה, ארבעה שנכנסו לפרדס, הם גדולי עולם התנאים מחיי מתים, ולא יצאו בשלום מפני שנתקברו לאש, חרף מעלתם יתר על מידתם.

וכן הוא בפסיקתא דרב כהנא: **בארבע מקומות הוא מזכיר מיתתן של בני אהרן ומזכיר סורחנן.** וכל כך למה? להודיעך שלא היה בידם **אלא עוון זה בלבד**. א"ר לעזר המודעי: צא וראה כמה היא קשה מיתתן של בני אהרן לפני הקב"ה שבכל מקום שהוא מזכיר מיתתן של בני אהרן ומזכיר סורחנן. וכל כך למה, כדי שלא ליתן פתחון פה לבאי העולם **שלא יהו הבריות אומרים מעשים מקולקלין היה להם** בסתר שעל ידי כן מתו. בר קפרא בשם ר' ירמיה בר אלעזר אמר: בשביל ארבעה דברים מתו בניו של אהרן, על הקריבה, ועל ההקרבה, ועל אש זרה, ועל שלא נטלו עצה זה מזה. על הקריבה, שנכנסו לפניו לפניו. ועל ההקרבה, שהקריבו קרבן מה שלא נצטוו. ועל אש זרה, אש מבית כירים הכניסו. ועל שלא נטלו עצה זה מזה, תני ר' חייא איש מחתתו, **איש מחתיתו**, איש מעצמו עשו **ולא נטלו עצה** זה מזה. [לא ראינו לצרף עוד דעת חכמים, שנכנסו שתויי יין, או מחוסרי בגדים, או מחוסרי רחיצת ידיים, או שלא היו להם בנים, כי אין בכל אלה לשרת הדרך עליה הלכנו עד כה].

הרב צרור המור הפליג לשדות רחוקים בפירוש ענייננו. כבר אמרתי הן בעיוננו לפרשת תרומה, הן בעיוננו לפרשת ויקרא, **שיום הקמת המשכן הוא להקב"ה תחליף ותיקון למעשי בראשית** אשר ירדו דרגה אחר דרגה, החל בחטא אדה"ר ואילך, וכל חטא הרחיק את השכינה רקיע נוסף. כי כוונה ראשונה בבריאה היתה השכנת כבודו יתברך בזה העולם, וזו התממשה במשכן. ולכן אמרו שבאו שבעה צדיקים. ג' האבות קהת ועמרם ולוי ומשה. להוריד השכינה מהז' רקיעים שהעלוה הרשעים. וזהו דכתיב: "וצדיקים ישכנו ארץ", היינו ישכינו השכינה בארץ. בענין **שבזה חזרו ז' ימי בראשית לקדמותם ונתחזק העולם**. ולזה ציוה הש"י אחר שהצדיקים הללו הורידו השכינה לתחתונים. לעשות לו מקדש מלך **להשרות שכינתו שהיתה בה**. וכל זה לכפרת ישראל ולקיים **העולם**. שכבר נתקיים ביום השישי של מ"ת. ולכן ציוה **להקריב קרבנות בתוכו** ולעשות קרבנות בשבעת ימי המילואים. כדי לקיים **ז' ימי בראשית**. (ראה דברים מופלאים שם במקורו), וכל זה בענין שיחזור **אדם הראשון לקדמותו**. וכן קין והבל שמתו במקומם נדב ואביהוא. ואז נתבסם העולם מכל וכל.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כ"יונו לפרשת שבוע

ולפי שאדם הראשון בחטאו היה מרוחק מהש"י, והש"י לא היה רוצה להזכיר שמו, על דרך מי אשר חטא לי אמחנו מספרי, גם כאן כתב: אדם כי יקריב, וכוונתו ידועה. בפנים אחרות נדרשה פרשת נדב ואביהוא. שכל שארע לעיני ישראל הוא ללמד לעולם ולדורות את המורכבות האופפת את להט קרבת אלוהים, ומה משמעות ירדת אש שכינה לעולם. כי באמת אם לא היה קורה דבר, היו הכל סבורין שלא ירדה אש משמים אלא זו של הדיוט שהביאו נדב ואביהוא, לכן נענשו. **אין משוא פנים לפניו יתברך**. כדברי רבי אסי האומר: **לא מתו נדב ואביהוא אלא שלא ליתן פתחון פה לבאי העולם** לומר לא שרתה שכינה באהל מועד, וכיון שנכנסו נדב ואביהוא לפני ה' באוהל מועד, אמר הקב"ה **אם אני אאריך אפי עם אלו יהא כל אחד ואחד מישראל עושה כך**, מוטב ימותו נדב ואביהו ולא יתמעט כבודי אפילו שעה אחת, מיד אמר למלאך ונגפם. אם על הקרובים כך, על הרחוקים על אחת כמה וכמה. בכלל דברים אלו **בארבעה שנכנסו לפרדס**, גדולי התנאים טהורי דעת שהגיעו קרוב מדי ללהבות קדש, למעט רבי עקיבא איש מהן לא יצא בשלום.

וקרובים הדברים לדברי האור החיים הקדוש: **טעם הדבר הוא לצד שחש ה' שכשראו ישראל את אלהיהם שכן שמו בתוכם ואין גדולתו ומוראו ניכר כסדר שהוא ניכר בעליונים**, שלא יהיה מוראו עליהם כמצטרך ולא יתנהגו כשיעור הכבוד המתחייבים בו, ויותר יש לחוש לגדולי ישראל שיחשבו בדעתם שהם קרובים אל ה' וירצו להיות ניגשים ומתקרבים, אשר ע"כ עשה משפט בגדול שבכולן שאין גדר למעלה ממנו לחוש לו לומר שבערך בחינתו לא תמנע ממנו הקריבה לה', ונשאר כל העם שומרים כבודו יתברך כאומרו: **"ועל פני כל העם" וגו'**.

אם אמנם נדב ואביהוא חטאו, מדוע נבחרה פרשה זו בשלימותה ביום הכיפורים? אפשר היה לחכמים להשמיט מתוכה מה שנראה כחטא. **מדוע יזכירו חטא ביום הכפרה?** ללמד ח"ו קטגוריה על ישראל? אלא פרשה זו מעליותא גדולה לשני גדולים אלה, שדבקותם בשכינה הגיעה למעלות היותר רמות, כאשר הגשמי ניתק מן הרוחני לעוצם התשוקה והדבקות בשכינה. הם קדושי ה', נעתקה נשמתם מעוצם ההתקרבות וההתעלות בדבקות ברוחני הנאצל הרחוק. היא מיתת נשיקה. (יש המדמים זאת לחשמל במתחים גבוהים שאינו לכלים קטנים). משה אומר לאהרן, סבור הייתי שבי או בך יתקדש שם שמים, עתה זכו אלה ונתקדש שם שמים על ידם והכל ראו שאש ירדה משמים.

צד אחר בדעת חכמים במדרש, ויהי ביום השמיני, ויהי לשון צער, מי אמר ווי? אומות העולם אמרו ווי, למה אמרו ווי? אלא אמרו: עד שלא היה הקדוש ברוך הוא דר עמהם היה מתקיים עליהם ועושה מלחמותיהם, ועכשיו שעשו לו משכן ודר עמהם, על אחת כמה וכמה. לפיכך אמרו: ווי, ויהי ביום השמיני, ויהי ביום כלות משה. ומה ראו? ראו אש, שירדה אש משמים, וראו מיתת בני אהרן גוף ובגדים ואין נשמה. היא היא אש שתלחך אותם, דכתיב: והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

כלל העולה למחנכים: גם במפעלים היותר חשובים וגדולים, בחינוך, בהנהגה, ובתיקון המידות. גם במעשים ובמצוות היותר נחשקות, גם בתפילות ובציפיות ובשירה ובריקוד, כל צורת עבודת ה' וכל דרך הנהגת האדם תהיה מאוזנת וממוצעת ולפי ציווי חכמים. בשום צורה לא תפליג לדלג על מדרגות ולנסות לקפוץ בדילוג שלבי הסולם. כל דבר בעיתו ובזמנו ובקצב הראוי לו. שום צורת אכסטזה והתלהבות מעבר לשיקול הדעת לא מקדמת. אחר שהלהבות של אש ההתלהבות הרגעית דועכות יש חשש לנפילה. אסור לחשוב שע"י עקיפת שלבים בחינוך, או בתפיסת הנהגה, או בלימוד סוגיית, ישיגו את המבוקש. מי שמדלג על שלבים בטיפוס בסולם, נופל ומשבר עצמותיו. כאשר מטפסים במעלה הרוחניות והקדושה יש לעשות זאת שלב שלב. אי אפשר לקצר דרכים ולחשוב שע"י פעולות של התלהבות ואכסטזה נשיג מעלות יותר רמות ונגיע לצדיקות. אי אפשר שמי ששרוי בחומר יקום ויתעלה בדילוגי שלבי הסולם ומיד יתייצב כאדמו"ר חסידא קדישא. הזיוף הזה הוא אם כל חטאת. והוא חטאו של הדור הזה.

שבת שלום לצוות המורים המחנכים